

Geçmişten günümüze ebelik eğitimi

Midwifery education from past to present

Nuran Mumcu¹, Betül Uzun Özer²

Yazar Bilgileri/ Author Information:

¹Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fak., Ebelik Bölümü, Samsun

²Amasya Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fak., Ebelik Bölümü, Amasya

Anahtar Kelimeler:

Ebelik, Ebelik eğitimi, Mesleki süreç

Key Words:

Midwifery, Midwifery education, Professional process

Yazışma Adresi/Address for correspondence:

betul.uzun@amasya.edu.tr

Gönderme Tarihi/Received Date:

20 Aralık 2019

Kabul Tarihi/Accepted Date:

30 Temmuz 2020

Yayımlanma Tarihi/Published Online:

28 Eylül 2020

ÖZET

Giriş ve amaç: Gebelik, doğum, doğum sonu dönem ve yenidoğan bakımı ile birlikte kadına tüm yaşamı boyunca bakım vermeyi kapsayan ebelik, tarihin en eski mesleklerinden biridir. Her dönem olduğu gibi günümüzde de ebelerden, anne ve çocuk sağlığının korunması ve geliştirilmesinin yanı sıra bu alanda hizmet verecek ebelerin yetiştirilmesinde aktif rol almaları beklenmektedir. Günümüzde iyi bir sağlık sistemi ve nitelikli ebe eğitim programları ile ebelik uygulamalarının yeterliliği sağlanabilir. Bir mesleğin, kendi alanında değişim yapması ve toplumsal gelişime katkıda bulunması lisans ve lisansüstü eğitim programlarının varlığı ile mümkündür. Ülkemizde ebelik mesleği 1800'ü yıllarda formal eğitime başlamış ve 1982 yılında lise düzeyinde eğitime başlamıştır. Ön lisans ebelik eğitimi 1992 yılında başlamış, sağlık yüksekokulları ise 1997-1998 eğitim öğretim yılında kurularak, bu okullar bünyesinde ebelik lisans eğitimine başlanmıştır. Günümüzde 37 devlet üniversitesi ve 12 vakıf üniversitesinde lisans düzeyinde ebelik eğitimi mevcuttur. Ülkemizde lisansüstü eğitim programları üniversite rektörlüklerine bağlı kurulan enstitüler tarafından yürütülmektedir. Günümüzde 16 devlet ve 3 vakıf üniversitesi olmak üzere 18 üniversitede Ebelik Anabilim Dalı bünyesinde yüksek lisans programı mevcuttur. Aynı zamanda 8 devlet üniversitesinde de Ebelik Anabilim Dalı bünyesinde doktora programı mevcuttur. **Gereç ve Yöntem:** Bu kapsamda literatüre dayalı olarak hazırlanan bu çalışmada ebelik mesleki eğitiminin tarihi gelişimi incelenmiştir. **Sonuç:** Çalışma sonucunda günümüzde lisans, yüksek lisans ve doktora düzeylerinde verilmekte olan ebelik eğitiminin geçmişte ilerleme ve gerileme dönemleri yaşadığı söylenebilir.

ABSTRACT

Introduction and purpose: Midwifery is one of the oldest professions in history, including pregnancy, childbirth, postpartum period and neonatal care, as well as caring for a woman throughout her life. As it is the case, midwives are expected to play an active role in the protection and promotion of mother and child health as well as in the training of midwives to serve in this field. Nowadays, a good health system and qualified midwife training programs can provide the adequacy of midwifery practices. It is possible for a profession to make changes in its own field and contribute to social development through the presence of undergraduate and graduate education programs. The midwifery profession in our country started formal education in 1800s and in 1982 started high school education. Associate degree midwifery education started in 1992, and health colleges were established in 1997-1998 academic year and undergraduate education started within these schools. Nowadays, 37 state universities and 12 foundation universities offer undergraduate midwifery education. In our country, graduate education programs are carried out by institutes established under the rectorate of the university. Nowadays, there are 16 state and 3 foundation universities and 18 master's programs in the midwifery department. At the same time, there are doctoral programs in 8 state universities within the Department of Midwifery. **Materials and Methods:** In this study, the historical development of midwifery vocational education was examined in this study which was prepared based on literature. **Conclusion:** As a result of this study, it can be said that midwifery education which is given at undergraduate, graduate and doctorate levels has experienced progress and decline in the past.

GİRİŞ

Ebelik, kadınlara gebelik, doğum ve doğum sonrası dönemde nitelikli bakım verme sanatıdır (1-3). Amacı özelde kadın ve çocuğun, genelde tüm toplumun sağlığını korumak ve yükseltmek olan ebelik mesleğinin statü kaybına uğramasının nedenleri arasında, farklı düzeylerde olan ebelik eğitimi ve yasalarla iyi belirlenemeyen görev/

sorumluluklar yer almaktadır (1, 2, 4, 5). Çalışmamız, tarihsel süreçte pek çok değişim geçirmiş ebelik mesleki eğitiminin tarihi gelişimini incelenmek amacıyla yapılmıştır.

EBELİK TANIMLARI

Literatür incelendiğinde ebelik tanımının farklı şekillerde yapıldığı görülmektedir (1-3, 6, 7). Yıldız

(7) çalışmasında ebeyi, kadını destekleyen akıllı ve tecrübeli kadın şeklinde tanımlamıştır. Koçak ve ark. (3) yaptıkları çalışmada gebelik, doğum ve doğum sonu dönemde kadının takibini yapan ve sağlık hizmetlerinin sunulmasında çok önemli yeri olan kişiyi ebe olarak tanımlamıştır. Karayaman ve Akçiçek (6) ise ebeyi, doğumda gerekli tedbirleri alarak kadının yanında olan kadın şeklinde tanımlamıştır.

T.C. Sağlık Bakanlığı Personeli İş ve Görev Tanımlarına Dair Yönetmelikte (8) belirlenen tanıma göre ebe; cinsel sağlık ve üreme sağlığı hizmetlerini veren, doğuma hazırlık eğitimlerinin planlanması ve yürütülmesini sağlayan, ana-çocuk sağlığı hizmetlerinde başrol oynayan, doğum öncesi, doğum, doğum sonrası dönemlerde çiftlere uygun hizmeti sunan, acil obstetrik durumlarda belirlenen protokoller doğrultusunda uygun olan ilacı uygulayan, 0-6 yaş grubu çocuk izlemine ve aşılarını yapan, hijyen kuralları, ilk yardım, bulaşıcı hastalıklardan korunma ve aile planlaması ile ilgili konularda topluma sağlık eğitimi veren, doğum-ölüm ile ilgili istatistik verileri toplayan, davranışları ile topluma örnek olan ve sağlık bakanlığınca tescil edilmiş bir okuldan mezun olan kişidir.

Ebeler Derneği, ebelik mesleğine ilişkin mevcut eğitim programına girmeye hak kazanan, bu programı başarı ile bitiren ve yasal olarak ebelik mesleğini icra etmesine izin verilen kişiyi ebe olarak tanımlamıştır (9). Türk Ebeler Derneği ise Ebelik Kanun Tasarısında ebeyi; gebelik, doğum ve postpartum dönemlerinde kadının ve yeni doğanın bakımını yapan, normal doğumu ve bazı koşullarda makat doğumu yaptıran, epizyotomi gibi girişimlerde bulunan, ana çocuk sağlığı ve aile planlaması hizmetlerini yürüten, toplum sağlığının yükseltilmesi amacıyla gerekli girişimleri planlayan ve uygulayan kişi olarak tanımlamıştır.

Uluslararası Ebeler Konfederasyonu'nun (International Confederation of Midwives [ICM]) (10) tanımına göre ebe, ilgili ülkedeki ebelik eğitimine kabul edilen, bu eğitimi başarıyla tamamlayan ve mesleği uygulamasına yasal olarak izin verilen kişidir.

Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ, World Health Organization [WHO]) (11) gebelikte, doğumda ve doğumdan sonra gerekli hizmeti sunan, normal doğumları kendi sorumluluğunda yaptıran ve yenidoğanın bakımını yapmak üzere eğitilen kişiyi "ebe" olarak tanımlanmaktadır.

TÜRKİYE'DE EBELİK MESLEKİ EĞİTİMİNİN TARİHİ GELİŞİMİ

Bilgi ve ahlaki değerler üzerine temellendirilen ebelik, anadan kıza geçen bir meslek olarak başlamış ve zaman içerisinde gelişerek profesyonel bir kimlik kazanmıştır

(2, 4, 6, 9, 12-16). Türk tarihi kaynaklarında; doğum her kadının yaşaması gereken güzel bir deneyim olarak görülmüş ve doğuma yardım eden ebe aileden/ akrabadan sayılmıştır (2, 6).

Osmanlı İmparatorluğu döneminde yaşayan ve Amasya Darüşşifasında çalışan Hekim Şerafettin Sabuncuoğlu Türkiye'de ebelik mesleğinin gelişimini başlatmıştır. Osmanlı döneminde ebellekle ilgili ilk yazılı kaynak, Hekim Şerafeddin Sabuncuoğlu tarafından 1465 yılında yazılan doğum sahneleri ve kullanılan aletlere yer verilen 'Cerrahiyetül Haniye' adlı kitaptır (2).

Resim 1: Rustam'ın doğumu Shahnameh Firdaws (Book of Kings of Firdaws), Türk İslam Eserleri Müzesi Kütüphanesi, 1984, fol. 48a. © Nil Sari and Ulker Erke.

Deneyimli görülen ebeler 19.yy'da yanlarında 'küçük ebeler' yetiştirmeye başlamışlardır. Uzun bir süre devam eden bu uygulamadan sonra 1839 yılında Tıbbiye-i Aliye-i Şahane açılmış ve ilk ebelik eğitimi burada başlamıştır (2, 4, 12, 13, 17).

Hekimbaşı Abdülhak Molla'nın teklifi ile ebe yetiştirmek amacıyla 1842 yılında 'Meclis-i Umur-u Tıbbiye' adı altında, Galatasaray'daki 'Mekteb-i Tıbbiye-i Şahane' içinde haftanın iki gününde bir saat süre ile eğitim veren iki yıllık bir kurul oluşturulmuştur. Ülkemizde ilk defa yer verilen ebelik eğitim programının gerçekleştirilebilmesi için 1843 yılında Paris'ten iki yabancı ebe getirilmiş ve ilk ebelik dersleri verilmeye başlanmıştır. Bu eğitim programını başarılı bir şekilde bitiren ebelik öğrencileri 1845 yılında padişah Abdülmecit huzurunda diplomalarını almıştır. Böylece usta çırak yöntemi ile ebe yetiştirme uygulaması sona ermiş ve resmi ebelik eğitimi başlamıştır. Bunun yanı sıra usta çırak yöntemi ile yetişen ebelerin, ebelik yapmaya devam ettikleri tespit edilmiş ve önlem olarak 16 Şubat 1887'de ebelik yapabilmek için Darülfünun-ı Tıbbiye-i Şahane'nin diplomasına sahip olma zorunluluğu getirilmiştir (2, 4, 13, 17).

Mekteb-i Tıbbiye'de doğum yaptıran kadınları eğitime tabi tutmak amacıyla 1846-1848 yılında iki yıl süreli kurs açılmıştır. Ebelik mesleğinin her zaman özel olduğunu

dile getiren ve mesleğe önemli katkıları bulunan Dr. Besim Ömer Akalın, 1880 yılında kursa kabul koşullarını Türkçe bilmek ve 30 yaşını geçmemiş olmak şeklinde belirlemiştir (4, 13, 17).

Askeri Tıbbiye (Haydarpaşa) ile Mülki Tıbbiye (Kadırga) 1909 yılında birleştirilerek İstanbul Darülfünun Tıp Fakültesi adında bir fakülte kurulmuştur. Bu sayede Kadırga'daki boşalan binalara Dr. Besim Ömer Akalın'ın müdürlüğünü yaptığı "Doğum Kliniği ve Ebe Mektebi" yerleştirilmiştir. Haydarpaşa'da ise 1928 yılında bir "Doğum Kliniği" oluşturulmuştur. Ancak okuldan mezun olan kişiler "belediye ebesi" olarak çalışmak istememişler ve İstanbul'da çalışmaya başlamışlardır. Bu sebeple diğer illerin ebe gereksinimi karşılanamamıştır. İç İşleri Bakanlığı'na bağlı Sıhhiye Umum Müdürlüğü (Sağlık Genel Müdürlüğü) 1920 yılında ebe gereksinimini karşılamak amacıyla çeşitli illerden ilkokul mezunu kızları bu okula getirmiş ve Kadırga'da Hilal-i Ahmer (Kızılay) Barakalarında öğrencilere iki yıl yatılı eğitim verilmiştir (2, 4, 12, 13, 17). Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşu her alanda olduğu gibi ebelik alanında da önemli gelişmeler için başlangıç olmuştur (17). Cumhuriyet'in ilanından sonra 1924 yılında Kadırga'daki bu okul İstanbul Tıp Fakültesi'ne bağlanmıştır. Öğrenciler burada eğitimlerini tamamladıktan sonra iki yıl mecburi hizmet yapmışlardır. Ebe ihtiyacını karşılamak için yapılan çalışmalara rağmen ebe açığı kapatılamamış ve alternatif çözüm yolları aranmaya başlanmıştır. İstanbul Şişli Çocuk Hastanesi'nde 1924 yılında ebe yetiştirmek için iki yıl süre ile eğitim veren 50 kişilik kapasiteye sahip öğrenci yurdu açılmış ve iki yıl yatılı eğitim sonunda mezun olan ebeler zorunlu hizmet ile değişik illerin belediyelerine ebe olarak atanmışlardır. Dönemin ebe ihtiyacını karşılamak için, Millî Eğitim Bakanlığı Köy Enstitüleri'nde ebelik dalı oluşturulmuş ancak bu enstitüler daha sonra kapatılmıştır. Aynı amaçla kadın doğum uzmanı bulunan bir hastanede üç ay süreyle pratik eğitim görerek ebelik vesikası alan ve bu vesikasını Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı (S.S.Y.B.)'na tasdik ettiren 'ruhsatlı ebelerin' resmi hekimlerin gözetiminde çalışabileceği kabul edilmiştir (2, 4, 12, 13, 17).

Diplomasız ebelerin doğuma yardım etmeleri 14 Nisan 1928 tarihinde yürürlüğe giren 1219 sayılı Tababet ve Şuabatı Sanatlarının Tarzı İcrasına Dair Kanun'una göre yasaklanmış ve suç sayılmıştır. Bu yasa ile diplomasız ebelerin çalışmalarının yasaklanmış olması ebe gereksinimi iyice artmıştır. Artan bu ebelik hizmetleri gereksinimini karşılamak amacıyla S.S.Y.B. tarafından 1937'de Balıkesir, 1938'de Konya, 1952'de İzmir, 1953'de Erzurum, 1954'de Malatya, 1955'de Antalya, Aydın, Eskişehir ve Manisa, 1958'de Gaziantep ve Isparta, 1959'da Ankara ve Kayseri de köy ebe okulları açılmış ve

bu okullarda dokuz ay süreli programlar uygulanmıştır. Köy ebelerinin çalışmalarını düzenleyen kanun 1943 yılında çıkarılmış ve altı ay taşrada çalışan ebelerin merkezlere gelerek çalışabileceği belirtilmiştir (2, 4, 17).

Köy ebe okulları 1961-1962 yıllarında doğumevlerinden ayrılmış ve yeni bir düzenleme ile 'sağlık okulları' adı altında eğitim öğretime devam etmişlerdir. Böylece, ilkokula dayalı, üç yıllık düzenli bir programla, teorik bölümü okulda, uygulama bölümü doğumevlerinde yer alan eğitim sistemine geçilmiştir. Ücretsiz eğitim imkanı sunan sağlık okulları; 1962'de Hatay, Bingöl, Kahramanmaraş, Sivas, Giresun, Muş, Niğde ve Yozgat, 1963'de Siirt, Elazığ ve Urfa, 1965'de Çorum, 1966'da Kars, 1967'de Sakarya ve Mardin, 1969'da Bitlis ve Kütahya, 1970'de Ağrı ve 1972'de Adıyaman illerinde açılmaya devam etmiş ve ana-çocuk kapsamlı köy ebeliği hizmetlerini yürütecek eleman yetiştirilmesi amacı ile iki ayrı program oluşturulmuştur (2, 4, 12, 13, 17).

Ortaokula dayalı ilk ebe okulu 1952 yılında S.S.Y.B. tarafından Ankara Doğumevinde açılmıştır. Ancak, 1956'da kapatılarak 1959'da yeniden eğitim öğretime açılmıştır (2, 4, 13).

Sağlık Hizmetlerinin Sosyalleştirilmesi Hakkında Kanun 1961 yılında kabul edilmiş ve 154 sayılı Sağlık Hizmetlerinin Yürütülmesi Hakkında Yönergede ilk defa ebenin görev ve sorumlulukları belirlenmiştir (2, 13).

Ebe yetiştirmek amacıyla; 1961'de İstanbul Zeynep Kâmil, 1964'de Gaziantep ve 1966'da Isparta'da 'sağlık kolejleri' açılmıştır. Ortaokul mezunu ve 15-25 yaşları arasında olan kız öğrencilerin alındığı okul 1969-1970 eğitim öğretim yılında dört yıl süre ile eğitim vermeye başlamıştır (2, 4).

S.S.Y.B.'nin aldığı bir karar ile 1975 yılında ebe ve hemşire okulları birleştirilerek ebe-hemşire yetiştirilmek amaçlanmışsa da iki yıl sonra bu uygulamadan vazgeçilmiştir (13).

Sağlık Eğitimi Genel Müdürlüğü, 1978 yılında sağlık okulu uygulamasına son vermiştir. Bu yıldan sonra Sağlık Okulları, Sağlık Meslek Lisesi Ebeler Bölümü olarak devam etmiştir. "Sağlık Meslek Liseleri Yönetmeliği" 1978-1979 eğitim öğretim yılı sonunda çıkarılarak Sağlık Kolejleri, Sağlık Meslek Liselerine dönüştürülmüştür. Sağlık Meslek Liselerine 1989-1990 eğitim öğretim yılında gündüz öğrenim görecektek ortaokul mezunu olan ya da ortaokulun son sınıfında bulunan öğrenciler alınmaya başlanmış ve mesleki dersler uygulama ağırlıklı verilmiştir (12, 13, 17).

Sağlık Meslek Liselerine ek olarak 1985-1986 eğitim öğretim yılında, Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulları bünyesinde ebelik programları açılmıştır. Ön lisans ebelik programından mezun olan öğrencilere ön

lisans diploması verilmiştir. Lise Mezunlarına Meslek Edindirme (LİMME) Projesi kapsamında Sağlık Bakanlığı tarafından 1986-1987 eğitim öğretim yılında 18 ay süre ile eğitim veren ebelik tamamlama programları açılmış ancak 1989-1990 eğitim öğretim yılında kapatılmıştır (2, 4, 12, 13, 17).

Ön lisans ebelik eğitimi 1992 yılında başlamıştır. Bu programdan mezun olan öğrencilere de ön lisans diploması ve ‘Tekniker Ebe’ unvanı verilmiştir (2, 4, 13).

Ebelik eğitimi ile ilgili en önemli karar; ‘Yüksek Sağlık Şurası’nın 1995 yılında Ebelik eğitiminin lisans düzeyinde Sağlık Yüksekokullarında yürütülmesi kararı’ olmuştur. Alınan bu karar doğrultusunda, Bakanlar Kurulu’nun 10 Ekim 1996 tarih ve 96/8655 sayılı kararı ile 79 üniversitede sağlık yüksekokulları açılarak ebelik eğitiminin lisans düzeyinde verileceği kararlaştırılmıştır. Bu karar 02 Kasım 1996 tarih ve 22805 sayılı Resmî Gazete’de yayınlanıp yürürlüğe girmiştir. Sağlık yüksekokulları 1997-1998 eğitim öğretim yılında kurulmuş ve bu okullar bünyesinde ebelik lisans eğitimine başlanmıştır. Uzaktan eğitim ile ebelik lisans tamamlama programı ise 2009-2010 eğitim öğretim yılında açılmıştır (2, 4, 13, 16). Günümüzde 37 devlet üniversitesi ve 12 vakıf üniversitesi lisans düzeyinde ebelik eğitimi aktif bir şekilde yürütmektedir (18). Resmi Gazete’de yayınlanan 31 Aralık 2009 tarih ve 27449 sayılı ‘Doktorluk, Hemşirelik, Ebelik, Diş Hekimliği, Veterinerlik, Eczacılık ve Mimarlık Eğitim Programlarının Asgari Eğitim Koşullarının Belirlenmesine Dair Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik’ ile Türkiye’de ebelik eğitimi Yükseköğretim Kurulu (YÖK) tarafından hükme bağlanmıştır. Günümüzde ebelik eğitimi dört yıllık lisans düzeyinde verilmektedir. AB direktifleri doğrultusunda lisans eğitimini başarı ile tamamlayan adayın; doğum öncesi, doğum, doğum sonrası ve yenidoğan konularında ve meslek etiği-mevzuatı hakkında bilgi sahibi olması beklenmektedir (2, 4, 12, 13, 17, 19). Lisans eğitiminin yanı sıra günümüzde sağlık meslek liselerinde ebe yardımcılığı bölümü de aktif olarak yürütülmektedir.

Günümüzde ebelik eğitimi verilmekte olan üniversitelere her sene 30-100 arasında öğrenci kabul edilmektedir (20). YÖK, lisans düzeyinde verilen eğitim ile ebeye kazandırılması gereken mesleki bilgi ve becerilerin standartlarını şöyle belirlemiştir;

En az 100 gebeye doğum öncesi muayene ve danışmanlık yapması,

En az 40 gebe kadının gebelik takibini yapması,

En az 40 doğum yaptırması (Doğum sayısının yetersiz olduğu durumlarda eğer öğrenci 20 tane doğuma yardım etmiş ise bu sayı 30’a indirilebilir.),

Makat doğuma aktif olarak katılması veya simülasyonda çalışması,

Epizyotomi uygulaması veya simülasyonda çalışması,

En az 40 gebelik, doğum ya da doğum sonrası dönemde risk altında olan kadını izlemesi,

En az 100 lohusayı ve sağlıklı yeni doğan bebeği izlemesi ve bakımını yapması,

Prematüre, postmatüre, düşük doğum ağırlığı gibi özel bakım gerektiren yeni doğanın bakımını yapması,

Jinekolojik hastalığı olan kadınların bakımını yapması,

Tıbbi ve cerrahi bakımın içinde yer alması (21).

T.C. Sağlık Bakanlığı verilerine göre Türkiye’de çalışan ebe sayısı 2002 yılında 41,479 iken, 2016 yılında 52,456’ya, 2018 yılında ise 56,351’e yükselmiştir. Ebelerin 52,495’i Sağlık Bakanlığında, 3,067’si özel sektörde, 789’u ise üniversite hastanelerinde çalışmaktadır. Sağlık Bakanlığına bağlı çalışan ebelerin 27,028’inin hastanede, 13,299’unun aile hekimliğinde ve 12,168’inin diğer kurumlarda çalıştığı belirtilmektedir. Bu verilere göre 2018 yılında 100,000 kişiye düşen hemşire ve ebe sayısının %10,7 artarak 301’e ulaştığı görülmektedir (20). Dolayısıyla insanlık tarihi kadar eski ve 1998 yılında lisans eğitim programlarının açılmasıyla meslek olma yönünde ilk ve en büyük adımını atmış olan ebelik mesleğinin bugün hala hak ettiği değeri göremediği söylenebilir. Diğer ülkelerle karşılaştırıldığında ebe sayısının birbirine yakın olduğu görülmüştür.

Ülkemizde bin kişiye düşen ebe sayısı 0,68 iken, bu değer Polonya, Norveç ve Yeni Zelanda gibi ülkelerde 0,59-0,64 arasında değişmektedir (22). Yirmi birinci yüzyılda Herkes İçin Sağlık Hedeflerinden “Yaşama Sağlıklı Başlanması Hedefinin” gerçekleştirilmesinde ebelik mesleğinin güçlendirilmesinin ve kapasitesinin geliştirilmesinin önemli bir yere sahip olduğu düşünülmektedir (23-25). TNSA 2018 (26) verileri incelendiğinde de anne ve bebek ölüm hızında gözle görünür bir düşüş olduğu ve bu durumda ebelerin büyük ölçüde katkısı olduğu göz önünde bulundurularak ebelik mesleğinin güçlenmesinin sadece çalışan kişi sayının artırılması ile olmayacağı, ebelerin niteliklerinin de artırılması gerektiği düşünülmektedir. Buradan hareketle, lisans programından başarı ile mezun olan ebelerin, sahip oldukları bilgilerini güncellemeleri, ileri düzeyde bilgi sahibi olabilmeleri ve günümüz ebelik bakım uygulamalarında önemli bir yeri olan kanıta dayalı uygulamaları yaşama geçirebilmelerinin ancak lisansüstü eğitim ile mümkün olacağı söylenebilir (27).

EBELİKTE LİSANSÜSTÜ EĞİTİM

Türkiye’de uzun yıllar birçok mesleğin gölgesinde kalan ebelik mesleği, yüksek lisans ve doktora programları ile

hız kazanmış ve güçlenmeye, yükselmeye başlamıştır (2, 4, 12, 13, 17). Lisansüstü eğitim programlarının varlığı ile mesleklerin görev ve sorumluluklarını yerine getirebilmesi ve toplumun her yönden kalkınması amaçlanmaktadır (13, 28, 29). Türkiye'deki lisansüstü eğitim, üniversite rektörlüklerine bağlı kurulan enstitüler tarafından düzenlenmekte ve yürütülmektedir (2, 4, 12, 13, 17). Günümüzde 16 devlet ve 3 vakıf üniversitesi olmak üzere 18 üniversitede Ebelik Anabilim Dalı bünyesinde yüksek lisans programı mevcuttur.

Doktora programlarının amacı; kişilerin bağımsız bir şekilde araştırma yapmalarını ve olayları geniş bir bakış açısı ile ele almalarını sağlamaktır (2, 13, 29). Doktora programı ebelik mesleğinin profesyonel bir kimlik kazanması ve güçlenmesi için atılmış çok önemli bir adım olmuştur (2, 4, 13, 17). Ülkemizde ilk ebelik doktora programı YÖK'nun 01.03.2013 tarih ve 1733-12486 sayılı kararı ile Atatürk Üniversitesi SABE Ebelik Anabilim Dalı bünyesinde açılmış ve bu programa 2013-2014 öğretim yılında ilk öğrenciler alınmaya başlanmıştır. Günümüzde 8 devlet üniversitesinde Ebelik Anabilim Dalı bünyesinde doktora programı mevcuttur.

Dünya genelinde ülkeler arasında ebelik mesleki eğitiminde büyük farklılıklar olduğu görülmüştür. Bazı yerlerde ebelik eğitimi lise düzeyinde verilirken bazı ülkelerde lisans ve lisansüstü eğitim programları mevcuttur (30-32). Ebelik mesleğine ilişkin yasal çerçevenin oluşturulması için Münih Deklarasyonu'nda yetkililere çağrıda bulunmuş ve buna bağlı olarak Avrupa Birliği'ne (AB) üye olan ülkeler ebelik eğitimine ilişkin düzenlemelerde bulunmuştur (33). Bu düzenlemeler sonucunda ebelik mesleki eğitiminin en az lisans düzeyinde olması kararlaştırılmıştır. Fransa, Almanya, Belçika, Danimarka, Hollanda ve İsviçre gibi ülkelerde de ebelik eğitiminin lisans düzeyinde verildiği bilinmektedir (23). Arjantin, Şili, Ekvator, Peru, Paraguay, Uruguay ve Brezilyada ebelik eğitimi lisans düzeyinde verilmekle birlikte, farklı yüksek lisans programları da mevcuttur (16). İzlanda'da ebeler, hemşirelik alanında dört yıllık lisans eğitiminin ardından 2 yıllık yüksek lisans eğitimi alarak yetişmektedir. Maternal ve fetal morbidite ve mortalite oranlarının çok yüksek olduğu Sahra Altı Afrika ülkelerinde ise ebelerin hem sayısında hem de yetiştirilmesinde büyük problemler olduğu, bu ülkelerde ebelik alt eğitim programlarının yanı sıra lisans ve lisansüstü programlarında bulunduğu tespit edilmiştir (16). Bu anlamda ebelik mesleki eğitiminin gelişimi açısından ülkemizin iyi bir konumda olduğu söylenebilir. Ülkemizde gerek lisans düzeyinde verilen eğitim gerek lisansüstü eğitim ile kaliteli ve nitelikli ebeler yetiştirmek amaçlanmış ve bu amaçla üniversitelerde ebelik ana bilim dalı bünyesinde yüksek lisans ve doktora programları açılarak en büyük destek sağlanmıştır.

SONUÇ

Sonuç olarak; ülkemizde ebelik eğitimi, uzun süreli ilerleme ve gerileme dönemleri sonucunda günümüzde uluslararası standartta, lisans ve lisansüstü düzeylerinde verilmektedir. Profesyonel bir meslek olmanın en önemli şartı olan eğitim düzeyinin yükselmesiyle ebelikte mesleki örgütlenme artırılabilir. Bu amaçla, üniversitelerde ebelik yüksek lisans ve doktora programlarının açılması önerilebilir.

KAYNAKLAR

1. Ejder Apay, S. (2014). Geçmişten günümüze ebelik: tarihi bir inceleme. *Lokman Hekim Dergisi*, 4(2), 13-20.
2. Beydağ, K.D., Arslan, H. (2008). Kadın doğum kliniklerinde çalışan ebe ve hemşirelerin profesyonelliklerini etkileyen faktörler. *Fırat Sağlık Hizmetleri Dergisi*, 3(7), 75-53.
3. Çakır Koçak, Y., Öztürk Can, H., Yücel, U., Demirelöz Akyüz, M., Çeber Turfan, Esin. (2017). Türkiye'de ebelik bölümlerinin akademik ve fiziki profili. *HSP Dergisi*, 4(2), 88-97. DOI: 10.17681
4. Kaya, D., Yurdakul, M. (2007). Türkiye 'de ve dünya'da ebelik eğitimi. *Ege Üniversitesi Hemşirelik Yüksek Okulu Dergisi*, 23 (2), 233-241.
5. Yıldırım, G., Koçkanat, P., Duran, Ö. (2014). Ulusal ebelik kodları ve meslek değerleri. *National codes of midwifery and professional values. STED*, 23(4), 148-154.
6. Karayaman, M., Akçiçek, E. (2012). Anadolu halk ebeliği. *Cyprus International University*, 18(71), 83-95.
7. Korkmaz Yıldız, N. (2008). Yeni Zelanda'da ebelik. *Maltepe Üniversitesi Hemşirelik Bilim ve Sanatı Dergisi*, 1(2), 77-80.
8. Sağlık Meslek Mensupları İle Sağlık Hizmetlerinde Çalışan Diğer Meslek Mensuplarının İş ve Görev Tanımlarına Dair Yönetmelik. (2014). T.C. Resmi Gazete, 29007, 22 Mayıs 2014.
9. Ebeler Derneği. "Ebeliğin tarihçesi." Erişim: http://www.turkebelenderneği.com/index.php?option=com_content&task=view&id=27&Itemid=0 Erişim Tarihi: 26.02.2018.
10. ICM. "Definition of Midwife." Erişim: <https://internationalmidwives.org> Erişim Tarihi: 03.06.2018.
11. WHO. "Midwifery." Erişim: <http://www.who.int/topics/midwifery/en/> Erişim Tarihi: 03.06.2018.
12. Ejder Apay, S., Kanbur, A., Özdemir, F., Pasinlioğlu, T. (2012). Midwifery education in Turkey. *Co.U. Antropol*, 36 (4), 1453-1456.
13. Bakır A., Erbil N. (2009). Meslekte profesyonel tutum envanterinin geliştirilmesi. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 6 (1): 291-302.
14. Karaçam, Z. (2016). Türkiye'de profesyonel bir disiplin olarak ebelik mesleğinin durumu: yasal düzenlemeler, eğitim ve araştırma. *The state of the midwifery as a professional career in turkey: legal regulations, education and research. Lokman Hekim Dergisi*, 6(3), 128-136.
15. Kömürcü, N., Gençalp, N.S. (2002). Geçmişten günümüze doğuma yardım. *Atatürk Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi*, 5(1), 78-82.
16. Yörük, S. (2016). Dünya'da ebelik eğitimi. *Düzce Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 6(1), 46-50.
17. Soğukpınar, N., Karaca Saydam, B., Bozkurt, Ö., Öztürk, H., Pelik, A. (2007). Past and present midwifery education in Turkey. *Midwifery*, 23, 433-442.
18. Yükseköğretim Kurumları Sınavı (YKS) (2018). Yükseköğretim programları ve kontenjanları kılavuzu. s. 14-446. Erişim Adresi: <https://www.osym.gov.tr>

19. Karaman, E.Ö., Okumuş, H. (2015). Ebelik öğrencilerinin görev tanımları ve yeterlilik alanlarına göre kendilerini değerlendirmeleri. *Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi*, 18 (3), 189-195.
20. T.C. Sağlık Bakanlığı. Sağlık Araştırmaları Genel Müdürlüğü. Sağlık İstatistikleri Yıllığı Ankara, 2014.
21. Doktorluk, Hemşirelik, Ebelik, Diş Hekimliği, Veterinerlik, Eczacılık ve Mimarlık Eğitim Programlarının Asgari Eğitim Koşullarının Belirlenmesine Dair Yönetmelik. (2008). T.C. Resmî Gazete, 26775, 02 Şubat 2008.
22. Organisation For Economic Co-operation and Development (OECD.Stat).
23. Dereli Yılmaz, S., Erkal Aksoy, Y. Dünyada ebelik mesleği ve eğitimi. *Sağlık Düşüncesi. Ve Tıp Kültürü Dergisi*, 2018, 45, 60-63.
24. Berkiten Ergin, A. (2014). Obezitenin kadın sağlığı ve toplumsal cinsiyet açısından değerlendirilmesi. *KASHED*, 1(1), 41-54.
25. Coşkun, A., Özdilek, R. (2012). Toplumsal cinsiyet eşitsizliği: Sağlığa yansımaları ve kadın sağlığı hemşiresinin rolü. *Hemşirelikte Eğitim ve Araştırma Dergisi*, 9(3), 30-39.
26. Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması (TNSA), 2018. Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü, Ankara. 2019; 12-34.
27. Yılmaz, T., Karanisoğlu, H. (2016). Türkiye’de ebelik eğitiminin güncel durumu. *HSP*, 3(1), 73-77.
28. Demir Dikmen, Y., Yönder, M., Yorgun, S., Yıldırım Usta, Y., Umur, S., Aytekin, A. (2014). Hemşirelerin profesyonel tutumları ile bunu etkileyen faktörlerin incelenmesi. *Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi*, 17 (3), 158-163.
29. Yücel, U., Ekşioğlu, A., Demirelöz, M., Baykal Akmeşe, Z., Çakır Koçak, Y., Soğukpınar, N. (2013). Türkiye’de ebelik lisansüstü eğitim profilinin incelenmesi. *International Journal of Human Sciences*, 10(1), 1342-1354.
30. Büscher, A., Sivertsen, B., & White, J. (2009). Nurses and midwives: a force for health. Survey on the situation of nursing and midwifery in the Member States of the European Region of the World Health Organization. WHO Regional Office for Europe, Copenhagen, Denmark.
31. World Health Organization. (2009). Global standards for the initial education of professional nurses and midwives (No. WHO/HRH/HPN/08.6). World Health Organization.
32. Campbell, J., Fauveau, V., ten Hoope-Bender, P., Matthews, Z., McManus, J. (2011). The state of the world’s midwifery 2011: Delivering health, saving lives.
33. Büscher, A., Wagner, L., & World Health Organization. (2005). Munich Declaration: nurses and midwives: a force for health-analysis of implementation of the Munich Declaration 2004 (No. EUR/05/5049078). Copenhagen: WHO Regional Office for Europe.